

ikke de mange snævert afgrænsede økonomisk-soziale beskrivelser og redegørelser berøver perioden som helhed noget af dens dynamik?

Sidst og mest alvorligt: Hvis hovedproblematikken havde været klarere formuleret i en indledning eller der dog i det mindste havde været et konkluderende afsnit med (forsøg på) en samlet vurdering af Odenses problemer m.h.t. bystyre, administration, økonomi, handel, sociale og kulturelle forhold, havde forfatteren gjort det lettere for brugerne.

Det hjælper dog meget, at bogen indledes med en fyldig indholdsfortegnelse og afsluttes med et omfattende noteapparat, en fyldig kilde- og litteraturfortegnelse samt et navneregister. Bogen vil være et udmærket, ja uomgængeligt hjælpemiddel til såvel Odense bys og Fyns historie som til Danmarks historie i enevældens første epoke.

Helge Gamrath

HELGE GAMRATH: 1600-1728. Københavns Historie II. Gyldendal, 1980. 326 s. III.

Karakteristisk nok planlægges i vore dage populærhistoriske arbejder altid med speciel vægt på nutiden, og som den nys afsluttede Københavns Historie gav indledningsbindet den umulige opgave at dække såvel middelalder som 1500-tallet, skal andetbindet på en gang omhandle Christian IVs indsats som Enevældens unægtelig noget anderledes udseende stad. Men forfatteren har skilt sig udmærket fra opgaven, bl.a. ved simpelthen konsekvent at dele bindet op i to selvstændige halvbind, hver om sin tidsalder. Med stor fortælleglæde har han ikke mindst haft nytte af de stedse talrigere »øjenvidneskildringer«, det være sig rejseberetninger eller den begyndende topografiske litteratur (som f.eks. Jens Wolfs *Enconomion* 1654). Det er fornem populærhistorie, der fuldt ud lever op til de høje krav, vi er vant til at stille; men (ud over den omfattende og ajourførte litteraturfortegnelse) har det næppe større fagvidenskabelig interesse.

Troels Dahlerup

INGRID HAMMARSTRÖM (red.): Kalmarområdets forntid och stadens äldste utveckling. Tiden intill 1300-talets mitt. Kalmar stads historia I. Kalmar, 1979. 416 s. III.

Från Kalmarunionens stad till den nya stadsgrundningen på Kvarnholmen (1654). Kalmar stads historia II. Kalmar, 1982. 407 s. III.

PER JANSSON: Kalmar under 1600-talet. Omland, handel och krediter. Doktorsavhandling ved Uppsala universitetet (Resumé af 3 utrykte afhandlinger). *Studia Historica Upsaliensia* 125. Uppsala, 1982. 22 s.

Som den sidste af Sveriges større byer, med Stockholm som en bemærkelsesværdig undtagelse, har nu også Kalmar fået en monumental, moderne byhistorie i 3 bind, hvoraf de to er udkommet.

Det var rektoren for gymnasiet i Kalmar, Erik Nordell, der i 1967 tog initiativ til værket, hvilket hurtigt blev fulgt op af bystyret med de nødvendige bevillinger og nedsættelsen af en redaktionskomité med Ingrid Hammarström, professor i byhistorie ved Stockholms universitet, som hovedredaktør. Der er skabt et ikke bare smukt og indbydende værk men også en byhistorie, der forener videnskabe-

lig grundighed og dokumentation med en letlæselig fremstilling, der vidner om et omfattende redaktionsarbejde, når mere end 20 personers afhandlinger skal bringes i stilistisk harmoni.

Værket er forsynet med et væld af illustrationer, bl.a. nogle glimrende tegninger af kunstneren Lars Wellton, og en række fine kort. Her skal især fremhæves en detaljeret kartografisk rekonstruktion af byplanen i 1400-tallet udført af Dagmar Selling på basis af den righoldige »tänkebok« (nærmest en skødeprotokol), der er bevaret for årene 1402-46 og 1474-92.

Flere af bogens kapitler er blevet til som doktorafhandlinger. Det gælder således Per Janssons interessante undersøgelser af Kalmars handel i 1600-tallet, hvor han har kunnet udnytte det omfattende toldmateriale. Mange af kapitlerne behandler netop Kalmars placering dels i forhold til det nærmeste opland og dels de økonomiske og sociale relationer med hele Østersø-området, hvilket hæver værkets kvalitet over mange tilsvarende byhistorier.

Karl-Erik Frandsen

JENS MEIER: Om Marie Grubbe. Maribo, Lolland-Falsters Historiske Samfund, 1982. 136 s. Ill.

Marie Grubbes bevægede liv har alle dage vakt interesse, og som hun hører til blandt dansk litteraturs mest yndede temaer, kan det ofte være vanskeligt at skelne mellem »digtning og virkelighed«. Derfor er det påskønnelsesværdigt, at kildematerialet til hendes dramatiske skæbne nu foreligger udgivet samlet og kommenteret med en nyttig historisk indledning. Ikke mindst de falsterske kilder vedrørende Søren Ladefoged og hans samleverskes sidste år i Borrehuset er belysende, og smukt illustreret er det et nydeligt og vel dokumenteret stykke personalhistorie.

Troels Dahlerup

Vonsild kirkebog 1659-1708. Ældre danske kirkebøger. Ved HANS H. WORSØE. København, Landbohistorisk Selskab, 1982. XXXI. 480 s. Ill. 150 kr. + moms.

Kirkebogen for Vonsild er absolut ikke nogen ordinær kirkebog. Det, der især er karakteristisk for den, er de meget udførlige levnedsskildringer og nekrologer, hvoraf der for tiden 1685-1707 findes 260. De indeholder et ypperligt kulturhistorisk materiale, som kaster lys over menigmands tilværelse i 1600 årenes Danmark, det århundrede, der i særlig grad var præget af voldsomme begivenheder som krig og pest. Udgivelsesarbejdet har hos landsarkivar Hans Worsøe, med Jens Holmgaard som tilsynsførende, været i de bedste hænder. Der er en passende fyldig indledning, gode registre m.v. Bogen vil kunne interessere en bred kreds, men det skal dog her understreges, hvad udgiveren heller ikke lægger skjul på, at udgaven ikke er fuldstændig. Der er, vel af praktisk-økonomiske årsager, sket visse udeladelser (altergangsgæster, kollekter m.v.), hvortil kommer, at tilsynsbogen, som udgiveren med rette anser som et væsentligt supplement til kirkebogen, ikke er udgivet. Den, der vil helt til bunds i en punktundersøgelse, kan altså ikke nøjes med den trykte udgave. Den ekceptionelle kirkebog har i